

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN LAUSUNTO 29/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys komission tiedonannosta neuvostolle ja Euroopan parlamentille talouden hallinnan tehostamisesta sekä kasvu- ja vakaussopimuksen täytäntöönpanon selkeyttämisestä

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan suuri valiokunta on 8 päivänä loka-kuuta 2004 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan lausuntoa varten valtioneuvoston selvityksen komission tiedonannosta neuvostolle ja Euroopan parlamentille talouden hallinnan tehostamisesta sekä kasvu- ja vakaussopimuksen täytäntöönpanon selkeyttämisestä (E 99/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- finanssineuvos Ilkka Mytty, valtiovarainministeriö
- johtokunnan neuvonantaja Paavo Peisa, Suomen Pankki
- tutkimuspäällikkö Antti Romppanen, VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Komission tiedonanto

Komissio katsoo tiedonannossaan, että vakausta ja kasvusopimus on selkeästi lisännyt vakautta, mutta sopimuksen toimeenpanossa on ollut heikkouksia, jotka ovat rapauttaneet sopimuksen uskottavuutta. Komissio katsoo, että talouspolitiikan ohjausjärjestelmään liittyvät välineet olisi linkitettävä nykyistä tiiviimmin toisiinsa finanssipolitiikan talouskasvua vauhdittavan vaikutuksen maksimoimiseksi. Talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja olisi käytettävä nykyistä aktiivisemmin talouspolitiikan koordinoinnissa. Vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisia painostuskeinoja ja ennakkovaroituksia olisi puolestaan käytettävä aiempaa herkemmin.

Komissio haluaisi lisätä taloudellisen tilanteen ja julkisen talouden kestävyys huomioon ottamista. Komissio lähtee tiedonannossaan siitä, että 25 jäsenvaltion yhteisössä talouksien epäyhtenäisyys on kasvanut niin suureksi, että taloudellinen tilanne ja jäsenvaltioiden erot tulisi ottaa aiempaa paremmin huomioon. Vaatimus julkisen talouden tasapainosta voisi vaihdella sisällöllisesti jäsenvaltioiden velkaantuneisuuden mukaan. Komissio päätyy tiedonannossaan myös johtopäätökseen, että nykyinen kaikille jäsenvaltioille yhteinen aikaraja liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisesta on liian tiukka, ja olisi valmis maakohtaisiin poikkeamiin. Komissio on ottanut huomioon, että eräillä jäsenvaltioilla on merkittäviä ongelmia julkisen talou-

tensa vakauttamisessa ja että sama tilanne jatkuu myös tulevaisuudessa. Itse vakaus- ja kasvusopimuksen ytimeen ei olla puuttumassa, vaan tavoitteena on tämentää ja selvittää nykyisiä säännöksiä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto ei ole vielä tiedonannon pohjalta muodostanut kantaansa komission esityksiin. Komission tiedonanto ja sitä koskeva euroryhmän linjaus vastaavat kuitenkin pitkälti Suomen kantoja, sikäli kuin on kysymys ennalta ehkä-

sevien elementtien vahvistamisesta, kansallisen sitoutumisen korostamisesta sekä toimeenpanon tehostamisesta. Suomi sekä euroryhmä ovat sen sijaan suhtautuneet komissiota tiukemmin poikkeuksellisten olosuhteiden määrittelyn lavenamiseen koskemaan myös pitkittyneitä hitaan kasvun vaiheita. Myös maakohtaisten tekijöiden huomioon ottamiseen suhtaudutaan komissiota tiukemmin, samoin kuin siihen, että liiallisten alijäämien korjaamiseen annettaisiin nykyistä pidempi aika.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta on useissa yhteyksissä korostanut vakaus- ja kasvusopimuksen merkitystä ja katsonut, että sopimus on hyödyllinen julkisen talouden vakauden ja yhteisen rahapolitiikan uskottavuuden turvaamiseksi. Sopimuksen avulla voidaan parantaa sekä finanssipolitiikan kestävyyttä pitämällä aikavälillä että vakautta lyhyellä aikavälillä. Valiokunta on myös korostanut sitä, että kasvuun ja vakauteen tähtääviä suuntaviivoja ja suosituksia noudatetaan johdonmukaisesti ja yhtäläisesti kaikissa, sekä suurissa että pienissä jäsenmaissa.

Valiokunta pitää hyvinä komission asettamia tavoitteita, joilla pyritään vahvistamaan sopimuksen valvontaa ja velvoitteiden noudattamista. Aiempiin kannanottoihinsa viitaten valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että julkisen talouden vakauden vaatimuksen tulee olla sama kaikille jäsenmaille ja että kaikkia jäsenmaita kohdellaan yhdenvertaisesti. Maakohtaisten erityispiirteiden ja poikkeuksellisten olosuhteiden nykyistä väljempi määrittely johtaisivat myös helposti monimutkaisiin ja epäselviin ratkaisuihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että EU korostaa julkisen talouden kurinalaisuutta. On koko euroalueen kannalta erittäin tärkeää, että taloudellisten toimijoiden luottamus talouspolitiikkaan säilyy.

Valiokunta katsoo, että sopimuksen toimeenpanon tehostaminen tulisi tehdä käytäntöjä ja käytäntöjä kehittämällä. Asetusten muuttaminen nykyistä joustavammaksi ei ole perusteltua tämän hetkessä tilanteessa, sillä vaarana on, että kansalliset intressit vaikuttavat päätöksentekoon. Se voisi myös ennakoita sitä, miten vastaavanlaiset ongelmat tulevaisuudessa pyritään ratkaisemaan. Valiokunnan mielestä erityisesti pitäisi välttää maakohtaisten poikkeusten tekemistä liiallisen alijäämän menettelyä tämentävään asetukseen.

Valiokunta katsoo, että alijäämien rajoittamisessa tulisi sen sijaan vahvistaa sopimuksen ennaltaehkäisevää merkitystä. Nykyinen järjestelmä toimii usein vasta siinä vaiheessa, kun liialliset vajeet ovat jo syntyneet. Jotta julkiseen talouteen saadaan selviä ylijäämiä, on finanssipolitiikan oltava hyvin kurinalaista nousukauden aikana. Viime vuosien hitaan talouskehityksen ohella ongelmana on ollut erityisesti se, että julkisen talouden tervehdyttäminen ei onnistunut alijäämäisissä maissa korkeasuhdanteen aikana. Olisikin tärkeää löytää keinoja, joilla jäsenvaltioita kannustettaisiin pienentämään rakenteellisia budjettialijäämiä noususuhdanteessa. Myös valvonnan ja vertaispainostuksen tehostamista on syytä korostaa.

Finanssipoliittinen toimivalta on edelleen jäsenvaltioilla. Vakausohjelmamenettelyä kehitet-

täessä olisi kuitenkin tärkeää pyrkiä kehittämään kansalliseen tasoon liittyviä finanssipoliittisia sääntöjä ja saamaan niihin pitkäjänteisyyttä ja kestävyyttä. Näin saataisiin aiempaa paremmat mahdollisuudet talouspolitiikan koordinaatioon ja vakaussopimuksen uskottavuuden vahvistamiseen. Esimerkiksi Suomen nykyinen menokehysmenettely on osoittautunut tehokkaaksi keinoksi hallita valtiontalouden vakautta. Valiokunnan mielestä kehysmenettely ei ole kuitenkaan vielä löytänyt lopullista muotoaan. Esimerkiksi liian tiukaksi asetettu vuotuinen alijäämärajoite voi tarpeettomasti rajoittaa suhdanteiden tasausta silloinkin, kun se olisi perusteltua. Myös menosääntö ja valtion osakemyyntitulojen käyttöä koskevat periaatteet vaativat vielä selkeää kehittämistä.

Kreikan julkisen talouden alijäämätietoihin tehdyt korjaukset ovat olleet poikkeuksellisen

suuria, useana vuonna noin 2 prosenttia BKT:sta. Myös Portugalissa on tullut ilmi tilastointiin liittyviä ongelmia. Hyvät ja luotettavat tilastot ovat talous- ja rahaliiton toiminnan kannalta välttämättömiä. Finanssipoliitiikan valvonta perustuu paljolti tilastotietoihin, jolloin niiden ajantasaisuuteen ja luotettavuuteen on tärkeää kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. On tärkeää vahvistaa tilastoviranomaisten osaamista ja voimavaroja kansallisella tasolla ja varmistaa myös toiminnan riippumattomuus. Myös yhteisötason tilastotoimea ja tilastojen seurantaa tulee kehittää.

Lausunto

Lausuntonaan valtiovarainvaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa huomioon mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

vpj. Matti Ahde /sd
jäs. Christina Gestrin /r
Jyri Häkämies /kok
Jari Koskinen /kok
Pekka Kuosmanen /kok
Reijo Laitinen /sd
Maija-Liisa Lindqvist /kesk
Mika Lintilä /kesk

Pekka Nousiainen /kesk
Markku Rossi /kesk
Matti Saarinen /sd
Kari Uotila /vas
vjäs. Eero Lämsä /kesk
Tuija Nurmi /kok
Jaana Ylä-Mononen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.